

23. Материалы XXV съезда КПСС. – М., 1976.
24. The New York Times. – 1968. – 19 Apr.
25. Новик Ф.И. СССР и проблемы безопасности и сотрудничества в Европе (опыт 70-х – первой половины 80-х годов) // Советская внешняя политика в годы “холодной войны” (1945–1985). Новое прочтение. – М., 1995.
26. Коммунистическая партия Советского Союза в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК (1898–1986). – Т.13. 1976–1980. – М., 1986.
27. Лундестад Г. Восток, Запад, Север, Юг. Основные направления международной политики. 1945–1996. – М., 2002.
28. Рейган Р. Жизнь по-американски. – М., 1992.
29. The Reagan Years // Policy Review, 1989, spring, Special Commemorative Issue.
30. Reagan, Ronald. The Titanic Conflict. The Evil of Nazism. Speech at Bitburg Air Base, Federal Republic of Germany, May 5, 1985 // townhall.com/Policy Review.
31. Halloran, Richard. Reagan Aide Tells of New Strategy on Soviet Threat // New York Times. – 1982. – 22 May.
32. The New York Times. – 1982. – 30 May.
33. Reagan, Ronald. Speech at British Parliament, June 8, 1982 // townhall.com/Policy Review.
34. Reagan, Ronald. Speech at the National Association of Evangelicals, March 8, 1983. – townhall.com/Policy Review.
35. Материалы XXVI съезда КПСС. – М., 1981.
36. Орлов А.С. Эскалация вооружений – путь в тупик // Советская внешняя политика в годы “холодной войны” (1945–1985). Новое прочтение. – М., 1995.
37. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года: В 2-х кн. – Кн.1. – М., 2000.
38. Miller, Judith. Critics of a Breeder Reactor Defeat Funds in House Vote // The New York Times. – 1982. – 15 December.
39. Strategic Defense Initiative // <http://www.fas.org/nuke/space>.
40. Possible Soviet Responses to the US Strategic Defense Initiative. Interagency Intelligence Assessment. CIA Historical Review Program. – <http://www.fas.org/spp/starwars> (на 12.09.1983).
41. Halloran, Richard. Pentagon Draws up First Strategy for Fighting a Long Nuclear War // New York Times. – 1982. – 30 May.
42. Reagan reassures Ukrainians // Chicago Tribune. – 1988. – 4 May.
43. Speedy End Belies Durability of Communist Experiment // The Washington Post. – 1991. – 29 Dec.
44. Рейган Р. Жизнь по-американски. – М., 1992.
45. Громько А.А. Памятное. – У 2 кн. – Кн.2. – М., 1988.
46. Черняев А.С. Шесть лет с Горбачевым: По дневниковым записям. – М., 1993.

*Надійшла до редколегії 24. 03. 2008 р.
Затверджена до друку 23. 06. 2008 р.*

УДК 539.219.3

А.Ю. Лега

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЄВРОПІ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ І МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

***Анотація.** У статті автор аналізує зміни в розвитку миротворчої діяльності в Європі, вказує на виникнення такої форми підтримки міжнародного миру і безпеки як миротворчі операції.*

***Аннотация.** В статье автор анализирует изменения в развитии миротворческой деятельности в Европе, указывает на возникновение такой формы поддержания международного мира и безопасности как миротворческие операции.*

***Summary.** The author of this article analyzes the changes of the peace-making activities in Europe, points to the origin of such form of supporting universal peace and security as peacemaking operations.*

Розпад біполярної системи світу ознаменував припинення глобальної конфронтації між двома воєнними блоками. Натомість почали виникати нові, локальні конфлікти. Звідси, миротворча діяльність набуває нового значення й актуальності. Основною тенденцією у розвитку миротворчої діяльності на сучасному етапі є зміна її пріоритетів. Передусім йдеться про ключове значення геополітичного аспекту її здійснення.

Яскравим прикладом такого стану справ є події, що стали наслідком Балканської кризи. Аналіз ситуації дає змогу говорити про те, що наявний конфлікт поступово виходить за рамки проблеми Косово, Югославії, Балкан та європейського континенту. Мова йде про певні зрушення геостратегічного характеру, про внесення істотних коректив до організації європейського і світового порядку. Рішення, які розробляються і будуть реалізовані у процесі врегулювання кризи навколо Югославії, матимуть безпосередній вплив на геополітичний устрій Балкан, Європи і світу в цілому. Ідеться про ефективність та дієздатність ООН, ОБСЄ, НАТО, ЄС, інших міжнародних організацій та інститутів, про закінчення періоду “після холодної війни” й визначення основних параметрів нового європейського та світового устрою.

Аналіз існуючої літератури [1-6] свідчить, що прагнення народів до припинення війн і встановлення всебічного миру яскраво виявляється протягом усієї історії людства. Саме через цю “поважну причину” після Другої світової війни виникла нова форма діяльності ООН щодо підтримання міжнародного миру і безпеки, яка не передбачена Статутом, – миротворча.

Її можна кваліфікувати як сукупність акцій політичного, економічного, дипломатичного, воєнного та іншого характеру, що включають мирні засоби у відповідності з розділом 6, а також рекомендації і заходи, які не пов’язані з використанням збройних сил, у відповідності з розділом 7 статуту ООН. До цього варто віднести колективні дії, які здійснює ООН спільно з регіональними організаціями. Найважливішими складовими миротворчої діяльності є операції з підтримання миру, або, як їх частіше називають, миротворчі операції ООН. Це сукупність заходів зі створення груп спостерігачів збройних сил в зоні конфлікту (потенційного конфлікту), направлені на його врегулювання в цілому ненасильницькими методами.

Миротворчі операції, як винахід ООН, знаходяться на шляху стрімкої еволюції, що, насамперед, зумовлено змінами у суспільно-політичному житті планети та характером воєнних конфліктів, на врегулювання яких і спрямовані ці операції. Правова підстава цих заходів до нинішнього часу досить спірна. Вона базується на положеннях Статуту ООН стосовно системи міжнародної безпеки. Щодо кожної конкретної миротворчої операції, то правовою підставою є мандат на її проведення, який надається Радою Безпеки.

Ця еволюція пов’язана, насамперед, зі зміною пріоритетів оборонної політики європейських держав, трансформацією шляхів застосування збройних сил. Особливістю є те, що збройні сили європейських держав, зокрема й України, дедалі частіше залучаються до виконання завдань: від миротворчої діяльності до пошуково-рятувальних операцій та спостереження.

Основною тенденцією у розвитку миротворчої діяльності на сучасному етапі, на думку автора, є зміна її пріоритетів. Ключового значення набуває геополітичний аспект її здійснення. Якщо за часів “холодної війни” здійснення миротворчої діяльності було пріоритетом такої універсальної міжнародної організації як ООН, то сьогодні миротворчість є одним із ключових напрямів діяльності НАТО. Також до цього процесу планує підключитись і Європейський Союз. Отож, територія виникнення локальних конфліктів стає плацдармом для реалізації стратегічних цілей різних акторів міжнародних відносин. Виразним прикладом такого стану справ є події, що стали наслідком Балканської кризи. Наявний конфлікт поступово виходить за рамки проблеми Косово, Югославії, Балкан та європейського континенту.

Отже, дозвіл на участь України в миротворчих операціях на основі мандату ООН під проводом НАТО з розв’язання сучасних конфліктів має не лише велике значення для підвищення політичного авторитету нашої держави на міжнародній арені, а й надає можливість набуття цінного практичного досвіду.

З революційними змінами в геостратегічній ситуації в Європі на початку 1990-х років основні міжнародні організації постали перед питанням щодо функціональної трансформації і розвитку нових завдань, які постають перед Україною. Це не означає, що вони не мають

складнощів у адаптації до радикальних змін в оточуючому середовищі. У періоди криз їхні лідери зазвичай посилаються на їхню минулу ефективність, намагаючись підкреслити корисність той чи іншої організації в майбутньому. Але ці успіхи часто виявляються недостатніми для довготермінового виживання, бо початкове завдання організації втрачає свою актуальність у новій ситуації.

Стає зрозумілим, що роль Альянсу у запобіганні конфліктів і врегулюванні криз може бути ефективною лише за наявності звернення до нього таких організацій як ООН або ОБСЄ та наявності відповідного консенсусу в рамках НАТО щодо взяття на себе цієї нової ролі в сучасних умовах. Виходячи з цього, на початку 1990-х років основна увага у плані покращання антикризового потенціалу НАТО зверталася на забезпечення політичного консенсусу, як внутрішнього, так і зовнішнього, щодо активної ролі Альянсу у врегулюванні криз [7]. Внутрішній консенсус стосувався Північноатлантичної Ради (ПАР), яка наділена повноваженнями ухвалювати рішення про участь Альянсу у врегулюванні конкретної кризи. Зовнішній політичний консенсус щодо звернень до Альянсу за допомогою чи підтримкою у запобіганні конфліктів, або врегулюванні криз мав сформуватися в рамках Ради Безпеки (РБ) ООН та ОБСЄ [8]. За умови досягнення гармонії обох цих складових, принципова передумова активної ролі НАТО вважалася забезпеченою. Остаточну і визначальну роль для подальших дій НАТО, включаючи визначення і розгортання відповідних ресурсів або засобів для ефективного запобігання конфліктам і врегулювання криз, мало рішення про початок операції, яке приймалося залежно від конкретного випадку.

Отже, колективний досвід НАТО у врегулюванні криз, її консультативні механізми, військові структури, досвід політичного керівництва військовими операціями, спектр військових можливостей і трансатлантичний склад членів, сукупно склали унікальний потенціал, що міг бути наданий у розпорядження як ООН, так і ОБСЄ, на підтримку широкомасштабних дій щодо запобігання конфліктів і врегулювання криз під егідою цих міжнародних організацій. Водночас, Альянс здійснював реорганізацію й оновлення власних внутрішніх процедур реагування на кризи. Зважаючи на розмаїття й багатовекторність майбутніх чинників ризику й викликів, що постають перед НАТО, як це було визнано у Стратегічній концепції 1991 р., Альянс визначив запобігання конфліктів і врегулювання криз в якості важливого напрямку підтримання й покращання безпеки своїх членів.

Активна участь України у формуванні нової архітектури євроатлантичної безпеки, статус особливого партнерства з Північноатлантичним альянсом та вагомий практичний внесок у миротворчі операції під проводом НАТО обумовлюють актуальність систематичного аналізу процесів трансформації та адаптації НАТО до нового середовища безпеки, зокрема з погляду їхнього врахування у відповідних національних політичних, політико-правових та юридичних актах. Важливими віхами в цьому плані стали прийняті останнім часом Закони України “Про участь у миротворчих операціях”, “Про порядок допуску та умови перебування на території України підрозділів збройних сил інших країн”, “Про порядок направлення підрозділів Збройних Сил нашої держави за межі України”, а також ратифікація Угоди між державами-сторонами Північноатлантичного договору та державами-учасницями програми ПЗМ про статус їхніх збройних сил. Безперечно, що відкритий і неупереджений підхід нашої держави до проблем врегулювання конфліктів, її принципова позиція щодо необхідності неухильного дотримання положень Статуту ООН, інших принципів і норм міжнародного права і надалі сприятимуть зміцненню авторитета України як визнаного і послідовного постачальника європейської безпеки.

Формування основ зовнішньої і внутрішньої політики України, її державотворчий поступ стали важливим чинником сучасного міжнародного порядку. Україна, як держава, що від самого початку кризи навколо Косово зайняла послідовно конструктивну, неупереджену позицію, має всі підстави для того, щоб відігравати провідну роль у врегулюванні таких конфліктів. На користь цього свідчить і обрання України непостійним членом РБ ООН на період 2000–2001 рр.

Література

1. The Alliance's Strategic Concept agreed by the Heads of State and Government at the Meeting of the

- North Atlantic Council. Rome, 7-8 November 1991. – The NATO Handbook – Documentation. – NATO Office of Information and Press. 1999.
2. The Alliance's Strategic Concept Approved by the Heads of State and Government participating in the meeting of the NAC in Washington DC on 23 and 24 April 1999. – The NATO Handbook – Documentation. – NATO Office of Information and Press. 1999.
 3. Williams Ph. Crisis Management in Europe: Old Mechanisms and New Problems, in: Alexander L. George (ed.) *Avoiding War: Problems of Crisis Management*. (Oxford: Westview Press, 1991). – 503 p.
 4. The Future Tasks of the Alliance ("The Harmel Report"). Brussels, 13-14 December 1967. – The NATO Handbook. Documentation. – NATO Office of Information and Press. 1999. – P. 196–200.
 5. Abshire D., Woolsey J., Burt R. *The Atlantic Alliance Transformed*. – Centre for Strategic and International Studies, Washington, 1992.
 6. Walt S.M. *The Origins of Alliances*. Ithaca and London, Cornell University Press, 1990.
 7. Howard M. "Europe's Phoney Warlords", *The Times*. 29 July.
 8. The Alliance's Comprehensive Concept of Arms Control and Disarmament adopted by the Heads of State and Government at the Meeting of the North Atlantic Council. Brussels, 29-30 May 1989. – The NATO Handbook – Documentation. NATO Office of Information and Press. 1999. – P.251–270.

*Надійшла до редколегії 06. 05. 2008 р.
Затверджена до друку 23. 06. 2008 р.*

УДК (4) "19/20": 332.2

Л. Б. Чередніченко

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ВИРІВНЮВАННЯ ТА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ КРАЇН ЕС

***Анотація.** У роботі пропонується до розгляду широке коло питань, пов'язаних із формуванням в країнах ЕС системи вирівнювання соціально-економічного стану сільських територій, економічних відносин в сільському господарстві, які повинні йти паралельно і навіть випереджати глибокими фінансово-організаційними, технічними і технологічними змінами в забезпеченні сільськогосподарського виробництва справжніми науково-технічними проривами.*

***Аннотация.** В работе предлагается к рассмотрению широкий круг вопросов, связанных с формированием в странах ЕС системы выравнивания социально-экономического состояния сельских территорий, экономических отношений в сельском хозяйстве, которые должны идти параллельно и даже опережать глибокими финансово-организационными, техническими и технологическими изменениями в обеспечении сельскохозяйственного производства настоящими научно – техническими прорывами.*

***Summary.** The author considers a wide range of problems connected with the forming of the system of justification of socio economical, stage of rural, areas in the EU. The considers the economical relation in agriculture wich should go simultaneously and even be left behing by the deep financial and technological changes in providing the agricultural production with real technological breaks.*

Пошук та вибір ефективних шляхів, форм і методів розвитку аграрного сектора господарства – одне з невідкладних завдань, через вирішення якого лежить шлях до розв'язання цілого комплексу соціально-економічних проблем. Особливого значення воно набрало сьогодні, коли перед нинішнім поколінням постало історичне завдання надзвичайної ваги – створити надійні економічні підвалини української держави.

Різномічні питання, пов'язані із забезпеченням належних соціально-економічних умов життя для тих громадян країн Євросоюзу, які проживають в сільській місцевості, становлять значний інтерес не лише для науковців, а і широких кіл української громадськості. Надто актуального звучання ця проблема набрала сьогодні, коли Україна стала членом СОТ та здійснює ряд кроків, націлених на приєднання до Євроатлантичної спільноти.

Певні аспекти, які дають змогу проаналізувати дієвість та ефективність цієї політики, стали предметом уваги дослідників [1, 68; 2, 56; 3, 24; 4, 97].